

DISPARITĂȚI TERITORIALE ALE DINAMICII POPULAȚIEI ÎN JUDEȚUL SUCEAVA

Maria Magdalena LUPCHIAN

Cuvinte cheie: dinamism demografic, arii repulsive, bilanț natural, bilanț migratoriu, bilanț total;

Mots clef: dynamisme démographique, des zones inattractives, bilan naturel, bilan migratoire, bilan total;

Les différenciations territoriales de la dynamique de la populations dans le département de Suceava. Bien que le nombre des habitants du département de Suceava est lentement augmenté pendant la période 1992-2002, cette croissance n'a pas été caractéristique pour toutes les entités administratives. En 1992 la plupart des communes et deux villes étaient caractérisées par un bilan total négatif du surtout aux valeurs négatives du bilan migratoire. En 2002 toutes les villes et un nombre restreint de communes étaient caractérisées par un bilan total négatif sur le fond des valeurs négatives du bilan naturel et du bilan migratoire aussi. Par comparaison avec 1992, on constate une croissance du nombre des communes qui ont perdu leur dynamisme démographique sur le fond d'un bilan naturel négatif et malgré le bilan migratoire positif. L'analyse de ces manifestations différentes du bilan total au niveau du département a permis la délimitation des régions avec des traits communes de la dynamique de la population.

Județul Suceava a fost cunoscut, până în 1990, ca un județ cu o vitalitate demografică peste media țării și chiar peste cea a Moldovei. Această părere despre vitalitatea demografică a județului Suceava este valabilă și azi, iar scopul acestui studiu este confruntarea acestei păreri cu realitatea oferită de datele statistice din perioada 1992-2002. În acest scop am realizat o analiză a celor două tipuri de bilanț, natural și migratoriu, care controlează dinamica populației. Această analiză s-a realizat sub aspectul distribuției și al raportului cu media județeană și a României pentru trei momente (1992, 1996 și 2000), precum și sub aspectul distribuției în timp, pe unități administrative. În final am analizat, din aceleași puncte de vedere, bilanțul total. Ca urmare a acestor demersuri am încercat o încadrare a comunelor și orașelor din județul Suceava în diverse tipuri, precum și identificarea unor structuri teritoriale cu aceleași caracteristici. Se impune precizarea că această analiză a comportamentului demografic al populației a fost realizată ținând cont de vechea împărțire administrativ – teritorială a județului, care cupindea 90 de comune și 8 orașe.

Evoluția numerică a populației

Între 1992 și 2002 numărul locuitorilor județului Suceava a avut o evoluție continuu ascendentă, de la 709 959 locuitori în 1992 la 723 441 locuitori în 2002, ceea ce nu înseamnă totuși o creștere semnificativă.

Pe medii, evoluția ascendentă a numărului de locuitori a fost caracteristică atât în mediul urban (unde însă au existat fluctuații de la un an la altul), cât și în mediul rural (unde traseul ascendent a fost continuu). Numărul locuitorilor din mediul rural a cunoscut o creștere mai accentuată abia în ultimii 2-3 ani, când și ponderea populației rurale în totalul populației județului cunoaște o creștere ceva mai semnificativă, în timp ce ponderea cetățenilor scade. Totuși, modificările aduse de ultimii zece ani nu sunt foarte importante, în sensul că ponderea populației urbane era de 35,7% în 1992, iar în 2002 - 35,3%.

La un nivel mai fin al analizei se constată că populația majorității orașelor a crescut lent, excepție făcând Câmpulung, Vatra Dornei și Solca. În ceea ce privește situația mediului rural, se constată că în 51% dintre comune s-a înregistrat o evoluție ascendentă a numărului de locuitori. Repartiția teritorială a acestor comune relevă concentrarea lor în jumătatea est-sud-estică a județului, cu precădere în jurul orașelor Suceava, Rădăuți și pe valea Sucevei. Spațiul

montan, mai ales partea sa de nord-vest, apare, în acest context, ca un spațiu repulsiv, în care numărul locuitorilor s-a diminuat continuu din 1992 până în prezent. În orice caz, evoluția ascendentă este caracteristică comunelor situate în poziții favorabile, în general pe văile dublate de căi de comunicații, ce funcționează ca axe structurante ale județului și asigură legăturile cu mediile urbane județene și extrajudețene.

Natalitatea

Valorile natalității au cunoscut o diminuare atât la nivelul mediului urban, cât și la nivelul mediului rural, diminuare mai accentuată în perioada 1992-1996, urmată de o stabilizare mai pregnantă în mediul urban.

Pentru întreaga perioadă, valorile natalității în județul Suceava au fost superioare mediei naționale, corespunzătoare fiecărui mediu de rezidență. Astfel, în 1992 natalitatea în mediul urban din județul Suceava era cu 3,2% mai mare decât natalitatea mediului urban românesc, diferență care se micșorează continuu până la nivelul anului 2000, când rămâne totuși pozitivă. Decalajul față de media mediului rural românesc este mai mare și mai constant în timp, deși diferența se diminuează ușor după 1996.

Mediul urban se remarcă printr-o relativă omogenitate în distribuția teritorială a valorilor natalității. Orașele din spațiul montan (Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, Gura Humorului), la care se adaugă orașul Suceava, iar în a doua jumătate a perioadei și Fălticeni, au o natalitate în general mai mică decât media mediului urban al județului sau foarte apropiată de aceasta. Vatra Dornei este chiar în situația de a se situa sub media țării în 1996. Orașele caracterizate de un grad mai mare de izolare (Siret, Solca) au, de-a lungul întregii perioade, valori mai mari decât media județului, iar orașul Rădăuți, inițial cu valori mai mari decât media, se îndreaptă spre situația orașelor montane, valoarea natalității din 2000 situându-l foarte aproape de medie, iar valorile din 2001 și 2002, sub aceasta.

În ceea ce privește mediul rural, în cele trei momente analizate (1992, 1996 și 2000), peste 50% dintre comune aveau natalitatea mai mică decât natalitatea mediului rural al județului. Dintre acestea, aproape jumătate în 1992 și 2000 și doar un sfert în 1996 aveau valori ale natalității mai mici decât media mediului rural românesc, ceea ce exprimă o lipsă de vitalitate demografică destul de accentuată. Teritorial, aceste caracteristici permit identificarea următoarelor structuri: depresiunea Dornelor (Dorna-Arini, Dorna Candrenilor, Iacobeni, Panaci, Șaru Dornei), bazinul Câmpulung (Sadova, Pojorâta, Vama, Frasin), valea Siretului (Mușenița, Zamostea, Bălcăuți), la care se adaugă câteva comune dispersate teritorial: Forăști, Dărmănești, Horodniceni, Todirești.

Analiza evoluției valorilor natalității a permis următoarea clasificare a entităților administrative din județul Suceava:

- Comune cu valori ale natalității în scădere pe toată perioada, cu două subtipuri:
 - scădere pe fondul unor valori mici: Iacobeni, Mușenița, Pojorâta, Rădășeni;
 - scădere cu valori mari: Cajvana, Marginea, Mălini, Ostra;
- Comune cu natalitatea în creștere pe toată perioada, tot cu două subtipuri:
 - creștere pornind de la valori mici: Sadova, Udești, Liteni, Bunești, Vulturești, Cornu Luncii;
 - creștere pornind de la valori mari, deci comune cu cel mai mare dinamism demografic: Brodina, Gălănești, Pătrăuți, Ulma, Valea Moldovei;
- Comune cu natalitate stabilă pe fondul unor valori:
 - mici: Crucea, Poiana Stampei, Frasin, Siminicea, Dolhești, Forăști;
 - mari: Preutești, Stroiești;
- Comune cu natalitate fluctuantă, cu tendințe de:
 - creștere: Baia, Drăgușeni, Moara, Frătăuții Vechi;
 - scădere: Milișăuți, Bilca, Izvoarele Sucevei, Moldovița, Sucevița, Horodniceni, Slatina.

Cele mai mari valori ale natalității s-au înregistrat, în toate cele trei momente studiate, în câteva areale: valea Sucevei superioare (Izvoarele Sucevei, Brodina, Vicovu de Jos, Vicovu de Sus), bazinul Rădăuților (Gălănești, Volovăț, Horodnic, Satu Mare, Marginea), la care se adaugă câteva comune dispersate teritorial: Pătrăuți, Sucevița, Valea Moldovei. Este interesant faptul că numărul comunelor în care natalitatea este mai mare decât media este în creștere, de la 25 în 1992 la 31 în 2000, iar numărul comunelor în care natalitatea este mai mare de 20%, deși în scădere față de 1992, este încă de 5, în condițiile în care valoarea medie a natalității în mediul rural românesc este de 12‰. Toate acestea dovedesc faptul că, în ciuda unui proces destul de răspândit de scădere a valorilor natalității și în județul Suceava, acesta își menține totuși vitalitatea demografică, mai ales în jumătatea sa estică și îndeosebi pe valea Sucevei.

Mortalitatea

Și acest indicator a avut, pentru întregul județ și pe cele două medii de rezidență, o evoluție ușor fluctuantă, marcată de o creștere aproape nesemnificativă. Opus situației natalității, pentru întreaga perioadă, valorile mortalității în județul Suceava, în ambele medii de rezidență, au fost inferioare valorilor medii de la nivel național, ceea ce dovedește, o dată în plus, că județul Suceava își menține, la nivel general, vitalitatea demografică. Analiza situației din interiorul județului a permis nuanțarea acestui context general.

În mediul urban, doar trei orașe au avut, în toată perioada, valori ale mortalității mai mici decât media județului, sau apropiate de aceasta. Este vorba despre Suceava, Fălticeni și Siret, în timp ce toate celelalte au avut valori peste medie, unele (Rădăuți, Vatra Dornei) chiar peste media mediului urban românesc, ceea ce, corelat și cu valorile sub medie ale natalității, relevă o pierdere a dinamismului demografic în ultimii zece ani.

Aproximativ o treime din numărul comunelor au avut o valoare a mortalității mai mică decât media mediului rural sucevean în toată perioada analizată. Structurile teritoriale create ca urmare a existenței unor valori mici ale mortalității se pot identifica în estul și sudul județului și reflectă importanța vecinătății cu orașele (toate comunele din jurul Sucevei au valori foarte mici ale mortalității) și a poziționării pe axe structurante importante: valea Sucevei, valea mijlocie a Moldovei, precum și efectul structurii pe grupe de vârstă (Cajvana, Gălănești, Marginea – comune cu o structură pe grupe de vârstă în care populația tânără și tânăr adultă are un rol important).

Numărul comunelor cu mortalitate mai mare decât media județului, în scădere destul de semnificativă din 1992 până în prezent (de la 47 la 37), dovedește o întinerire a mediului rural actual, poate mai mult decât o îmbunătățire a condițiilor de trai. Dacă în 1992 un număr foarte mare de comune aveau valori mai mari decât valoarea mortalității în mediul rural românesc (28 din 47), în 2000 doar 8 comune (Bălcăuți, Ciprian Porumbescu, Dărmănești, Horodniceni, Siminicea, Todirești, Vulturești și Zvoriștea) mai erau în această situație, toate având în comun un grad mai mare de izolare și o accesibilitate mai redusă, precum și valori relativ mici ale natalității.

Analiza comparativă a valorilor natalității și mortalității, a raporturilor lor cu mediile naționale, precum și a evoluției lor în timp a determinat identificarea unor comune sau structuri teritoriale foarte dinamice în contrast cu altele, la care vitalitatea demografică a dispărut și nu s-a reinstalat după 1990. Pentru întreaga perioadă, se remarcă prin dinamism comunele Cajvana, Pătrăuți, Gălănești, Valea Moldovei și Vicovu de Sus, iar prin pierderea vitalității sau menținerea unui comportament care și anterior era defavorabil, se remarcă orașele Câmpulung Moldovenesc și Vatra Dornei, precum și comunele Todirești, Mușenița, Bălcăuți, Siminicea, Horodniceni.

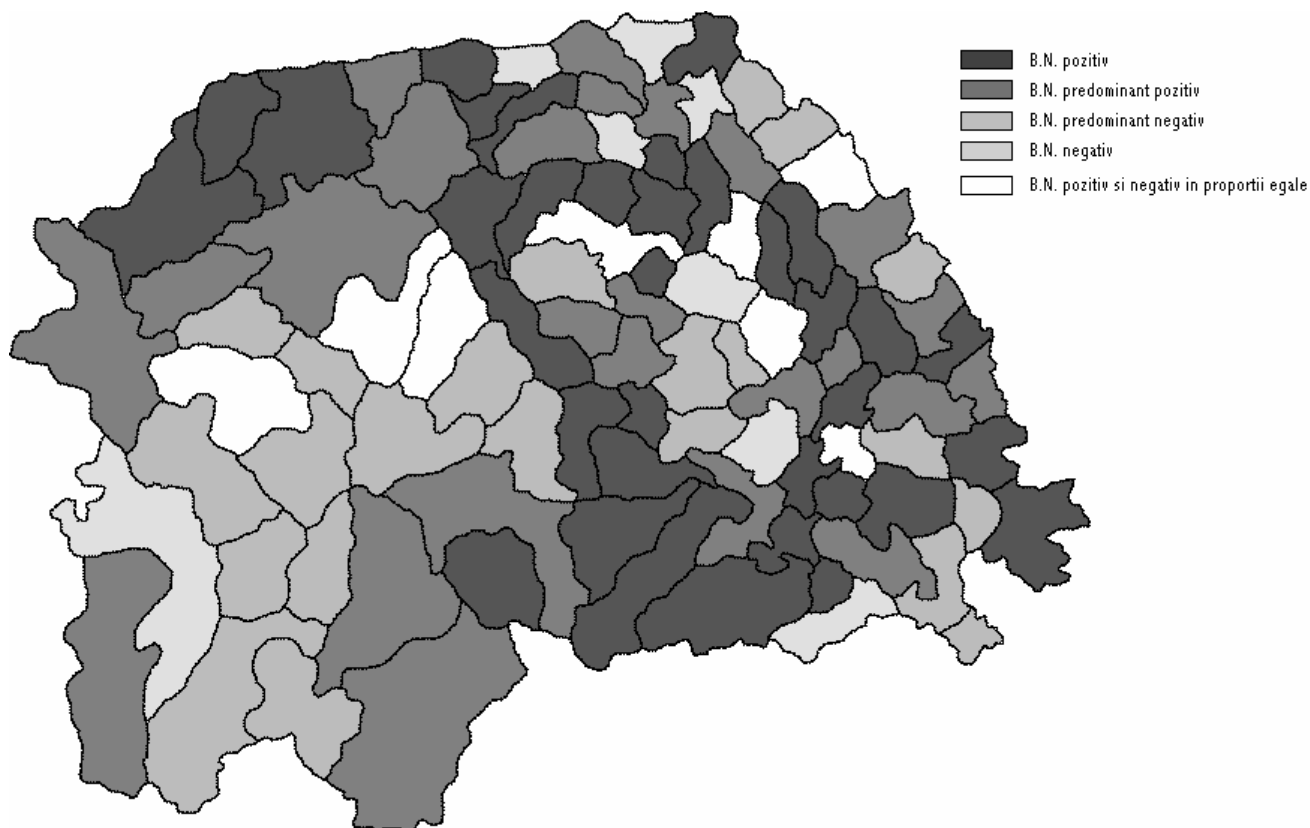

Fig. nr. 1- Caracteristici ale bilanțului natural în județul Suceava (1992-2002)

Bilanțul natural

Analiza evoluției bilanțului natural în timp și a distribuției spațiale a valorilor sale (Fig. nr.1) a permis identificarea unor structuri teritoriale relativ compacte. Se evidențiază, pe de o parte, Depresiunea Dornelor și cursul superior al Moldovei, bazinul Șomuzului Mare, al Ilișeștiului și al Solonețului și extremitățile de sud-est, respectiv nord-est ale județului ca structuri teritoriale ce reunesc comune care au avut, de-a lungul întregii perioade, fie un bilanț natural continuu negativ (Dorna Candreni, Todirești, Boroaia, Bălcăuți), fie predominant negativ (Vama, Frasin, Pojorâta, Sadova, Forăști, Ciprian Porumbescu, Zamostea). Pe de altă parte se conturează și câteva areale (bazinul Sucevei superioare, Depresiunea Rădăuților, zona de contact dintre Obcina Mare și Podișul Sucevei, zona sudică a Județului Suceava) care reunesc comune ce au avut, de-a lungul întregii perioade, fie un bilanț natural permanent pozitiv (Izvoarele Sucevei, Grănicești, Cajvana, Râșca), fie predominant pozitiv (Broșteni, Brodina, Putna).

Bilanțul migratoriu

Analiza evoluției valorilor bilanțului migratoriu pe unități administrative și a distribuției teritoriale a acestor valori a scos în evidență câteva aspecte:

- În mediul urban, se remarcă orașele Suceava, Fălticeni și Rădăuți, care au avut, în prima parte a perioadei analizate, un bilanț migratoriu pozitiv, spre deosebire de celelalte (Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, Gura Humorului, Siret și Solca), care au devenit spații repulsive imediat după 1990;
- În mediul rural, situația este diferită, în sensul că majoritatea comunelor erau arii repulsive în 1992 și și-au păstrat acest caracter până spre mijlocul perioadei analizate,

de când asistăm la o revenire a valorilor pozitive ale bilanțului migratoriu. Pe acest fond general există, evident, și excepții;

- Spre deosebire de situația bilanțului natural, pentru bilanțul migratoriu nu am identificat nici o entitate administrativă care să fi avut, în toată perioada, un bilanț migratoriu pozitiv, ceea ce dovedește faptul că în județul Suceava nu au existat și nu există arii de atractivitate stabile;
- Pentru perioada analizată, cel mai mare număr de comune au avut un bilanț migratoriu predominant negativ (58,8%), dar numai 9 (10%) au avut un bilanț migratoriu permanent negativ, ca reflectare a unui caracter repulsiv permanent;
- Structurile teritoriale care se conturează ca urmare a aceluiași caracteristici ale bilanțului migratoriu în perioada 1990-2000 sunt următoarele: bazinul Sucevei superioare și al Moldovei superioare, zona de contact dintre Obcina Mare și Podișul Sucevei, Valea Bistriței, comunele de pe dreapta Moldovei mijlocii, ca arii repulsive, cu bilanț migratoriu permanent sau predominant negativ; spațiul periurban al orașelor Suceava, Fălticeni și Siret și parțial Depresiunea Dornelor cu valori predominant pozitive ale bilanțului migratoriu.

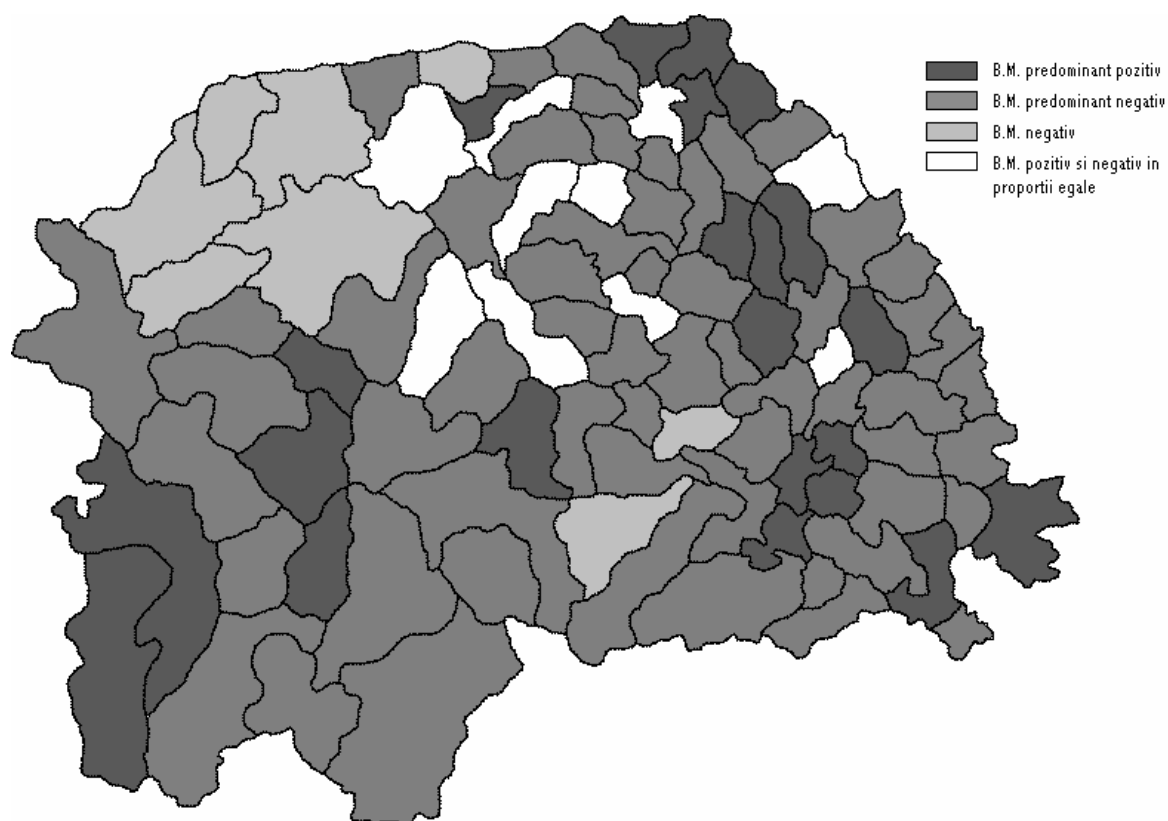

Fig. nr. 2 - Caracteristici ale bilanțului migratoriu în județul Suceava (1990-2002)

Bilanțul total

Analiza acestui indicator sub aspectul evoluției, al distribuției teritoriale (Fig. nr.2) și al contribuției celor două componente (bilanțul natural și cel migratoriu) la formarea sa a evidențiat următoarele aspecte:

- În 1992, doar 25 de entități administrative, dintre care 6 orașe, aveau un bilanț total pozitiv și deci o dinamică demografică pozitivă. Acestea erau situate preponderent în spațiul montan sau la contactul dintre Obcina Mare și Podișul Sucevei. Majoritatea își

datorau dinamismul demografic bilanțului natural, care reușea să contracareze chiar valorile negative ale bilanțului migratoriu;

- Categoria cea mai bine reprezentată în 1992 era cea a comunelor și orașelor cu bilanț total negativ, ca o consecință a unui bilanț migratoriu puternic negativ. Comunele cu bilanț total negativ ca urmare a unui bilanț natural negativ și a unui migratoriu de asemenea negativ (deci aflate în situația cea mai dramatică) erau fie comune relativ izolate (Bălcăuți, Mușenița, Todirești, Forăști), fie situate în apropierea orașelor (Șcheia, Rădășeni, Bunești, Sadova);
- În 2002, 57 de entități administrative, deci mai mult de jumătate, aveau un bilanț total pozitiv și deci o situație de dinamism demografic. Dintre acestea, cele mai multe (28) își datorau bilanțul total pozitiv unor valori pozitive atât ale bilanțului natural cât și ale bilanțului migratoriu;
- Toate orașele județului aveau, în 2002, un bilanț total negativ, majoritatea pe fondul unor valori negative ale ambelor componente. Singurul oraș care are un bilanț migratoriu ușor pozitiv, ce nu reușește însă să contracareze valorile puternic negative ale bilanțului natural este, paradoxal, Solca;
- La nivelul comunelor, cele care au un bilanț total negativ pe fondul unor valori negative ale ambelor componente sunt destul de dispersate teritorial și nu permit conturarea unor structuri teritoriale compacte, poate doar cu excepția bazinului Moldovei superioare;
- Față de 1992, se remarcă creșterea numărului comunelor care au un bilanț total negativ ca urmare a bilanțului natural puternic negativ ce nu poate fi contracarat de un bilanț migratoriu ușor pozitiv. Acestea sunt grupate în două arii: bazinul Dornelor și bazinul Fălticeniilor.

În **concluzie**, se poate afirma că în județul Suceava perioada de după 1990 s-a caracterizat prin două aspecte principale: pe de o parte revenirea dinamismului demografic în mediul rural pe fondul unui bilanț migratoriu pozitiv și a unui reviriment al bilanțului natural, iar pe de altă parte declinul demografic din mediul urban, cu deosebire al celui din zona montană.

BIBLIOGRAFIE

- Iașu, C.** (2002), *Depresiunea Rădăuți, studiu de geografie umană*, Edit. Corson, Iași.
- Iosep, I.** (1972), *Câteva considerații geografice privind populația și așezările omenești din județul Suceava*, Comunicări și referate de geografie, Suceava.
- Muntele, I.** (1998), *Populația Moldovei în ultimele două secole*, Edit. Corson, Iași.
- Popp, N., Iosep, I., Paulencu, D.** (1973), *Județul Suceava*, Edit. Academiei RSR, București.
- * * * *Caietele statistice și fișele localităților județului Suceava*, Direcția Județeană de Statistică, Suceava.
- Ungureanu, Al., Muntele, I., Groza, O.** (2002), *Moldova. Populația, forța de muncă și așezările umane în tranziție*, Edit. Corson, Iași.